

NUNARSUATTA SIUNISSAA PILLUGU ISUMAQATIGIISSUT

Aallaqqaasiut

Tunngavigisat

I. Uumassuillit ataqatigiiaat innimigineqarlutillu eriagineqarnissaat

II. Uumassuseqarfittut patajaassuseq

III. Inooqatigiinnikkut aningaasarsionnikkullu naapertuilluartumik ingerlatsineq

IV. Oqartussaaqataaneq nakuusernerunngitsoq aamma eqqissineq

Aqputissaq siumut

AALLAQQAASIUT

Nunarsuup oqaluttuarisaanerani piffissamut nalornisoornarseruttorfiusumut killissimavugut, piffissamut nunarsuarmiut tamarmik siunissaminnik aalajangersaaffigisariaqaligaannut. Silarsuarmi pissutsit imminnut ataqatigiissutut tunaartareqatigiinnerisa qajannassusiisalu annertusiartornerat ilutigalugu siunissaq annertuumik nalorninartoqarlunilu neriunartorpassuaqarpoq. Ingerlariaqqissagutta akuersaartariaqarparput kulturit inuusaatsillu assigiinngisitaqisut akornananni tassaalluta inuiassuit ilaqutariiusut ataatsit aamma Nunarsuarmi inuiaqatigiulluta ataatsit ataatsimullu atugassaqartitaasut. Nunarsuaq tamakkerlugu inuiaqatigiit ataavartussat pilersikkumallugit kattuttariaqarput avatangiisinik eriaginninneq, inuttut pisinnaatitaaffiit silarsuarmut tamarmut atuuttut, aningaasarsionnikkut naapertuilluartumik ingerlatsineq aamma eqqissinerup anersaava toqqammavigalugit. Tamanna anguniarlugu pisariaqarluninartuuvog uagut, Nunarsuup inui, immitsinnut akisussaaqatigiinnerput nassuerutigissallugu, inuunitsinni annerusumik akaareqatigiinnissarput kinguaassavullu pillugit.

Nunarsuaq, angerlarsimaffipput

Nunarsuarmi inuiassuit silarsuarmut sukkaqisumik ineriartortumut ilaapput. Nunarsuaq, angerlarsimaffipput, uumassusilinnik assigiinngitsorpassuarnik allani nassaassaannngitsunik najorneqarpoq. Pinngortitap nukissuisa inuuneq tassaalersippaat oqaluttualiaq annertuumik piumaffiginnillunilu nalorninartoqarisooq, taamakkaluartorli Nunarsuaq periarfissiisimavoq inuunerup ineriartornissaanut toqqammavissanik pingaartunik. Uumassuseqartut ataatsimoortukkuutaat inuiassuillu toqqissisimasumik inuusinnaanerisa periarfissaqassusiinut uumassuseqarfiup tamarmiusup uumassuseqartullu akunnerminni ataqatigiiaarnerannut apeqqutaavoq nunarsuup peqqissusia, apeqqutaallutitaaq naasut uumasullu annertuumik assigiinngisitaarnerat, nunaatit naggorissusii aamma erngup silaannaallu minguisusii. Nunarsuaq tamakkerlugu avatangiisivut killilimmik atugassaqartitsisut inunnit tamanit ataatsimut susassarineqarput. Nunarsuup ataavarsinnaaneramik, assigiinngisitaarneramik kusanassusianillu illersuinissaq akisussaaffiuvoq inniminartoq.

Nunarsuaq tamakkerlugu pissutsit

Tunisassioriaatsit aamma sunilluunniit atueriaatsit pingaamerit avatangiisinik aserorterinernik, pissamaatinik nungusaanernik kiisalu uumassusilinnik arlalippassuarnik annertoqisumik nungusaanernik kinguneqartarput. Tassuunakkut inuiaqatigiit toqqammavigisaat qarajameqartarput. Ineriartormermi pisuussutit pilersitat naligiimmik agguarneqartanngillat taamatullu

aamma pisuut piitsuullu nikingassutaat annertusiartorluni. Naapertuilluanngitsumik pineqarneq, piitsuussuseq, ilisimaassuseq aamma peqqarmiisaarluni saqitsaattarnerit nalinginnaapput annikilliornerpassuarnillu pilersitsisarlutik. Nunarsuarmi inuiassuit tupinnaannartumik amerliartupiloornerat uumassusillit akunnerminni sunniuteqatigiinnerannut inooqatigiinnermullu siomatigut siumorneqarsimanngitsumik artukkersuisuupput. Nunarsuaq tamakkerlugu toqqissisimaqatigiinnermi toqqammaviusut aarlerinartorsiorititaapput. Ingerlaatsit tamakku aarlerinartuupput – pinngitsoortinneqarsinnaallutilli.

Siunissami anigorniagassat

Aamanna qinigassarput: Nunarsuatsinnik uagutsinnillu isumaginnikkumalluta nunarsuaq tamakkerlugu peqatigiinneq pilersittariaqarparput, taamaangippat immitsinnik inuunerullu assigiinngitsutigut pisuussutaanik sequmiisinnaavugut. Nalilersueriaatsitsinnik, ingerlatsivitsinnik inooriaatsitsinnillu tunngaviusumik allannortuisariaqarpugut. Akuersaartariaqarparput tassaavoq pisariaqartitavitta naammassereernerisigut inuttut ineriartornerup qiterisariaqaraa naleqartitsinerunissaq, pisserineq pinnagu. Kikkut tamaasa iluamik isumagineqarnissaannut avatangiisinullu sunniutitta annikillissinnaannut ilisimasaqareerlutalu sakkusaqareerpugut. Nunarsuaq tamakkerlugu inuiassuit inooqatigiinnikkut piorsaqatigiinnerat aqqutigalugu silarsuaq oqartussaaqatigiiffiusoq inuppalaartorlu pilersinneqarsinnaalissaq. Avatangiisitsinnut, aningaasarsiornermut, politikkimut, inooqatigiinnermut anersaakkullu inuunitsinnut tunngatillugu anigorniagassavut imminnut ataqatigiissuupput, ataatsimoorlutalu ataatsimut aaqqiissutaasinnaasunik eqqarsaqatigiisinnaavugut.

Nunarsuaq tamakkerlugu akisussaaqatigiinneq

Anguniakkat tamakku timitalersinnaajumallugit aalajangiuttariaqarparput nunarsuaq tamakkerlugu akisussaaqatigiissut inuujumalluta, Nunarsuarmi inuiassuit najukkatsinnilu inuiaqativut naligisatsit pillugit. Nunani assigiinngitsuni inuttaajutigaluta silarsuarmi ataatsimi inuuvugut, taamaalillutillu najukkavut nunarsuarlu tamarmiisoq ataatsimoorput. Inuiassuurtut ilaqutariussutsitta silarsuullu uumassuseqarfiusup iluanni toqqissisimasumik ingerlaaseqarmissamut maanna siunissamilu tamatta akisussaaseqatigiippugut. Inuunerup paasiuminaassusia ataqqillugu, inuunerup tunissutaa qujamasuutigalugu inuullu pinngortitami inissisimaffia innimigalugu inuugutta inuttut ataqatigiinnitsinnik anersaarput uumassusillinnullu sunulluunniit qileruteqarnermik misigisimanerput annertunerulissaq. Nunarsuarmi inuiassuit amerliartuinnartut ileqqorissaarnermik toqqammaveqarnissaat anguniarlugu toqqammaviusutut suut pingaartinnerlutigik piaarnerpaamik eqqarsaqatigiittariaqarpugut. Taamaattumik ataatsimut neriuuteqarluta nutartertuartumik inooqatigiinnissatsinnut toqqammavissatut aallaavissavut imminnut ataqatigiissut makku aalajangersarpavut, taakkulu kikkulluunniit inuit, kattuffiit, inuussutissarsiuutunik ingerlataqartut, naalakkersuisut nunallu akornanni suleqatigiiffiit iliutsiminni malittaralugillu nalilersuisarnerminni toqqammavigisariaqarpaat.

TUNNGAVISSAT

I.

UUMASSUSILLIT ATAQATIGIIAAT INNIMIGINEQARLUTILLU ERIAGINEQARNISSAAT

1. Nunarsuarmik uumassuseqartullu suulluunniit assigiinngisitaassusiannik eriaginninnissaq.

- a. Uumassusillit suulluunniit imminnut ataqatigiinnerat qanorittuugalarunilluunniillu naleqassusiat, inunnit iluaqutigineqarsinnaassusiat apequtaatinnagu akuersaassallugu.
- b. Inuit tamarmik inunnguutsiminnit ataqinassuseqarnerannik isuma inuiassuillu kinguaariit silatussutsikkut, eqqumiitsuliorsinnaanikkut, qanilaarmikkut anersaakkullu periarfissaqassusiat uppemarsassallugu.

2. Uumassusillit ataqatigiiaat innarlitsaalissallugit - paasinnineq, naakkinnineq asamminnerlu toqqammavigalugit.

a. Akuersaassallugu pinngortitami pissamaatinik piginnissinnaatitaanerup, aqutsisinnaatitaanerup atuisinnaatitaanerullu kingunerannik avatangiisit innarlerneqarnissaannik pinaveersaartitsinermik inuillu pisinnaatitaaffiik illersuinissamik pisussaaffeqarnermik malitseqarmata.

b. Kiffaangissuseqarnerup, ilisimasaqassutsip pissaaneqamerullu annertusiartormeri ilutigalugit ataatsimut iluaqutissat siuarsarnissaannut annerusumik akisussaassuseqalermissaq malittaassasoq akuersaassallugu.

3. Inuiaqatigiit innuttaasut oqartussaaqataanerannik toqqammaveqartut, naapertuilluartumik ingerlatsisut, aalajangersaaqataasinnaanermik periarfissiisut, pisuussutinik atorluaasut eqqisseqatigiinnissamillu anguniagaqartut pilersissallugit.

a. Inuiaqatigiit oqartussaaqataasut tamaginni inuit pisinnaatitaaffiik tunngaviusumillu kiffaangissuseqarnermik qulakkeerinnittut kiisalu aamma arnaaneq angutaanerluunniit apeqqutaatinnagu piginnaassutsinik tamaginnik timitalersuisinnaaneramik periarfissiisut pilersissallugit.

b. Inooqatigiinnikkut aningaasarsiorfikullu naapertuilluartumik ingerlatsineq siuarsassallugu, tassuunakkut kikkulluunniit isumannaatsumik isumalimmillu avatangiisinillu eriaginnitsumik inuussutissarsiorfeqarsinnaaleqqullugit.

4. Nunarsuup tukkussusia kusanassusialu kinguaariinnut maanna inuusunut siunissamilu kinguaassanut qulakkiissallugu.

a. Kinguaariit tamarmik periarfissaqassusiat siunissami kinguaariligassat pisariaqartiligassaannit killilerneqartoq akuersaassallugu.

b. Nunarsuarmi inuiaqatigiisut uumassuseqartullu ataatsimoortukkuutaat siunissami sikkilernissaannik ikorfartuisinnaasut naleqartitat suulluunniit, ileqqut ingerlatsiviillu kinguaassanut kingornutaritissallugit.

Pisussaaffiit taakku imartuut sisamat naammassisinnaajumallugit, makkuninnga iliuseqarnissaq pisariaqarpoq:

II.

UUMASSUSEQARFITTUT PATAJAASSUSEQ

5. Nunarsuarmi uumassuseqarfiit ataqatigiiaat akornanni patajaassuseq illersussallugu piorsaaqqissallugulu, uumassuseqartut assigiinnngisitaassusiat inuillu akuliuffiginngisaannik avatangiisini pinngorarnerit inuunermik nungutsaaliuisut immikkut innimigalugit.

a. Avatangiisinut tunngatillugu iliuseriniakkanut tamanut avatangiisinik innarlitsaaliuinissaq piorsaaqqinnissarlu pinngitsoorani ilannguttarnissaat anguniarlugu aalajangersaasarfinni tamani ineriartortitsinissamut pilersaarutit malittarisassallu ataavartumik ineriartortitsissat aalajangersassallugit.

b. Matuma ataani avatangiisit aamma uumassuseqarfiit pissamaateqarfiusut ataavarsinnaasut isumannaallinissaannut, ilanngullugit immami nunamillu uumassuseqarfiusut inuilaamiittut, Nunarsuup uumassusilinnit najorneqartuarnissaanut periarfissat atuutsittuarumallugit, uumassuseqartut assigiinnngisitaarnerat atuutsittuarumallugu inunnguutsitsinnillu kingornutavut atuutsikkumallugit periarfissat pilersillugillu qulakkeertariaqarpavut.

c. Uumassuseqartut uumaffigineqarsinnaasullu assigiinnngitsut piorsarneqaaqqinnissaat siuarsassallugu.

d. Uumassusillit nunanit allaneersut imaluunniit sananeqaatsimikkut allannngortinneqarsimasut uumassusilinnut allanut pinngortitameersunut avatangiisinillu ulorianaateqartut aqussinnaassallugillu

piuncerutsissinnaassallugit, uumassuseqartullu tamakku ulorianartut atorneqarnissaat pinaveersaartissallugu.

e. Pissamaait atavartumik atorneqarsinnaasut soorlu imeq, issoq, tunisasiat orpippassuarnit pissarsiarineqarsinnaasut imaanilu uumasut iluaqutigineqarsinnaasut kingunissaqartuarmissaannut killigittassat ataqqissallugit, uumassuseqartullu suulluunniit imminnut ataqatigiiaartut peqqissumik ingerlaavarnissaat angujumallugu iliuuseqarnissaq.

f. Pissamaatinik nutarterneqarsinnaanngitsunik soorlu ujaqqanik aatsitassanik ikummatissanillu nungusaaneq annikinnerpaatillugu avatangiisinillu annertuumik innarliinertaqartinnagu piiasinnaaneq atuinerlu aqussallugit.

6. Avatangiisit illersorneqarnissaannut innarliinnginnissaq illersuutissatut pitsaanerpaatut atussallugu paasisimasallu annikitsuinnaatillugit isumannaallisaanerit tunngavigissallugit.

a. Avatangiisinik annertuumik imaluunniit iluarsisassaannngitsunik ajoqusiinissaq pinngitsoortinniarlugu, aamma ilisimatuussutsikkut paasisat annikiginartinnerini imaluunniit uppernaatsuunerini sillimaniarnissaq.

b. Iliuuseriniakkat annerusumik ajoqusiinnginnissaannik oqaluttut uppernarsaanissaannik piumaffigissassallugit aamma atuiniarlutik peqataasut avatangiisinik innarliinernut akisussaasussatut pisussaaffilertassallugit.

c. Inuit iliuuserisaasa kingunerannik sunniutaasartut annertusiartortut, qaqugorsuarmut atuussinnaasut, toqqaannanngikkaluamik malunniussinnaasut, isorartogisumut siaruaassinnaasut nunarsuarmullu tamarmut kinguneqarnerlussinnaasut aalajangersaasarnerni ilannguttarnissaat isumagissallugu.

d. Avatangiisit arlaannaannilluunniit mingutsisisinnaaneq pinaveersaartissallugu taamatullu aamma atortussiat suulluunniit radiop qinngornerinik akoqartut, toqunartut allatulluunniit uloriaanaateqartut ataatsimut eqiterunnissaat inerteqqutigissallugu.

e. Sakkutooqamikkut iliuutsit avatangiisinik innarliisinnaasut pinaveersaartissallugit.

7. Tunisassioriaatsit, atueriaatsit suliareqqinneriaatsillu Nunarsuup nutartertuarneranik, inuit pisinnaatitaaffinik ataatsimullu peqqissumik inooqatiginnernmik innarlitsaaliuisut atussallugit.

a. Atortussat tunisassiornerni allatullu atueriaatsini atorneqartut annikillississallugit, atoqqittassallugit iluaqutigeqqittassallugillu aamma eqqagassatut sinneruttut uumassuseqatigiiaanut akornusiinnginnissaat qulakkiissallugu.

b. Nukissamik atuinermi mianersortumik pissarsinarluartumillu iliuuseqartassalluni aamma nukissiuutit piujuartussat soorlu seqernup erngullu nukii atomeruleriartussallugit.

c. Teknikkikkut periutsit avatangiisinut isumannaannerusut piorsarnissaat, atulernissaat nuuffiginissaallu aqutissiuutissallugu.

d. Nioqutissianut sullissinermullu atatillugu avatangiisinut inooqatigiinermullu tunngasunut aningaasartuutit tamaasa nioqutigininnermi akinut ilannguttassallugit, tunisassiallu inunnik aamma avatangiisinik pinninnermi pitsaanerpaamik aallaaveqartut atuisartunit ajornaatsumik paasineqarsinnaalersissallugit.

e. Peqqinnissakkut isumaginninnermi inuiassuarnut tamanut qulakkiissallugu akisussaassuseqartumik kingunissalimmillu ingerlatsinerup salliutinneqarnissaa.

f. Nunarsuarmi killilimmik pissamaateqarfiusumi inooriaatsit inuunerup pitsaassusianik pigisallu naammassusiinik pingaartitsisut tapersersussallugit.

8. Uumassuseqatigiiaat nutartertuarnissaannik ilisimatusarnerit siuarsassallugit paasisimasanillu killeqanngitsumik taarseeqatigiittarnissaq ammasumillu atuinissaq sulissutigissallugu.

a. Pissamaatinik nungutsaaliuinissaq pillugu nunarsuaq tamakkerlugu ilisimatuussutsikkut teknikikkullu suleqatigiinneq tapersersussallugu,

nunat ineriartortut pisariaqartitaat immikkut pingaartillugit.
b. Qangaaniilli ilisimasat anersaakkullu pisuussutit kulturini tamani avatangiisinik illersuinermut inuillu toqqissisimasumik inuunerannut sunniuteqaqataasut akuersaarlugillu tammatsaaliussallugit.
c. Inuup peqqissusianut avatangiisillu innarlitsaaliormerannut ilisimasat pingaaruteqarluinnartut, matuma ataani uumassuseqartut sananeqaataat pillugit ilisimasat, kikkunnit tamanit pissarsiarineqarsinnaanissaat qulakkiissallugu.

III.

INOOQATIGIINNICKUT ANINGAASARSIORNIKKULLU NAAPERTUILLUARTUMIK INGERLATSINEQ

9. Qanilaarneq, inooqatigiinneq avatangiisinillu eriaginninneq aallaavigalugit piitsuussutsimik nungusaaneq peqqussutigissallugu.

a. Nunani ataasiakkaani nunallu tamalaat akornanni pisuussutit pisariaqartinneqartut agguataamerisigut imissaqarnermik, silaannarmik minguitsumik, inuussutissaqarnermik, nunaatinik mingutsitaanngitsunik, illussaqaarnissamik aamma isumannaatsumik peqqissuseqaarnissamik qulakkeerinninnissaq.
b. Inuit kikkulluunniit ilinniagaqaarnissamut inuusinnaanermullu naammattunik toqqammavissanik periarfissillugit imminnullu isumagisinnaanngitsut isumaginninnikkut ikorfartorlugit isumannaallisaffigalugillu.
c. Sumiginnakkat akuerissallugit, sanngiitsut illersussallugit, erloqisut ikiussallugit piginnaanerminnik ineriartortitsisinnaalertillugit neriuttiminillu anguniagaqarsinnaalersillugit.

10. Aningaasarsiornikkut iliuutsit ingerlatsiviillu qanoq ikkaluartulluunniit inuttut ineriartormermik naapertuilluartumik kingunissaqarluartumillu siuarsarnissaat qulakkiissallugu.

a. Nunani ataasiakkaani nunallu assigiinngitsut akornanni pisuussutit naammaginartumik agguataarneqaarnissaat anguniartariaqarpoq.
b. Nunani ineriartorfusuni ilisimasaqassutsikkut, aningaasarsiornikkut, teknikkikkut, inooqatigiinnikkullu periarfissat annertusarlugit nunallu taakkua nunat tamalaat akornanni artorsaatigeqalugit akiitsorisaannit aniguisissallugit.
c. Niuernikkut pissutsini suniluunniit pisuussutinik nungusaataanngitsumik atuinissaq, avatangiisinik illersuinissaq aamma suleriaatsinik siuarsimasunik atuinissaq tapersersorlugit ingerlannissaat qulakkiissallugu.
d. Nunarsuaq tamakkerlugu ingerlatseqatigiissuit nunallu tamalaat akornanni aningaasaqaarnikkut ingerlatsiviit tamanut iluaqutaasussamik ammasumik ingerlatsinissaannik peqqussallugit, kiisalu aamma iliuuserisamik sunniutaannut akisussaattissallugit.

11. Kingunissalimmik ineriartornissamut tunngavigisassatut arnat angutillu naliginnerat pissusissamisoortutut akuerissallugu aamma kikkulluunniit ilinniagaqaarnissamut, peqqinnissakkut isumaginninnermut aningaasarsiornikkullu periarfissanut ammaanneqaarnissaat qulakkiissallugu.

a. Inuttut pisinnaatitaaffiit arnanut nivarsiaqqanullu atuutsinnissaat isumannaassallugu aamma taakkununga persuttaasernerit tamaasa unitsissallugit.
b. Aningaasarsiormermi, politikkimi, innuttaanermi, inooqataanermi kulturikkullu ingerlatsinermi sutigut tamatigut arnat naligilluinnakkatut, aalajangiisartutut, pisortatullu tamakkiisumik peqataanissaat siuarsassallugu.
c. Ilaqutariit nukittorsassallugit ilaqutariinnullu ilaasut tamarmik toqqissisimasumik atugaqarlutillu asannittumik pineqaarnissaat isumagissallugu.

12. Inuit kikkulluunniit, immikkoortitsinertaqaanngitsumik, pisinnaatitaaffeqarput

***pinngortitamik inooqatigiinnikkullu avatangiiseqassallutik
inuttut ataqqinassutsimik, timikkut peqqinnermik tarnikkullu
toqqissisimanermik ikorfartuisuusunik, matumani nunap
inoqqaavisa ikinnerussuteqartullu allat pisinnaatitaaffii immikkut
pineqarlutik.***

- a. Immikkoortitsinerit suulluunniit, soorlu sumit naggueqarnermik, ammip qalipaataanik, angutaarnermik arnaanermilluunniit, atoqatigiittarnikkut sammivigisamik, upperisarsionermik, oqaatsinik taamatullu inuiaassutsimik, sumiuussutsimik imaluunniit inuiaqatigiit agguataarsimanerini pinngorfimmik toqqammaveqartut atorunnaarsinneqartariaqarput.
- b. Nunat inoqqaavisa anersaakkut inuunerminnut, ilisimasaminnut, nunaminnut pisuussutiminnullu tunngatillugu pisinnaatitaaffii akuersaartariaqarput taakkulu aallaavigalugit kingunissalimmik inuusaaseqarnerat ilanngullugu.
- c. Inuiaqatigiinni najukkatsinni inuusuttut ataqqillugillu ikorfartortariaqarpagut, taamaalillutik inuiaqatigiinnik toqqissisimasunik pilersitsiniarnermi aalajangiisuusumik peqataanissaminnut periarfissaqarsinnaaqullugit.
- d. Sumiiffinni assigiingitsuni naammattuugassaasut kulturikkut anersaakkullu immikkut pingaaruteqartut aserfallatsaaliorlugillu iluarsaattariaqarput.

IV. OQARTUSSAAQATAANEQ, NAKUUSERNERUNNGITSOQ AAMMA EQQISSINEQ

***13. Inuit tamat oqartussaaqataanerat tunngavigalugu ingerlatsiviit
qaffasissutsini tamaniittut nukittorsassallugit naalakkersuinikkullu
ingerlatsinerit paasiuminarnerulersissallugit akisussaassuseqarnerulersissallugillu,
matuma ataani aalajangersaasarnerni
peqataanissaq aamma eqqartuussivinnik tatisimaneqarani atuisinnaaneq
qulakkiissallugu.***

- a. Avatangiisinut tunngatillugu suliat aamma piorsaanissamut pilersaarutit tamaasa suliallu ingerlatat kikkunnulluunniit attuumassuteqartunut pingaaruteqarsinnaasut pillugit kikkut tamarmik erseqqissumik piffissaatillugulu ilisimatinneqarmissamik pisinnaatitaaffii atuutissallugit.
- b. Najukkani, nunat immikkoortuini nunarsuarmilu tamarmi inuiaqatigiit inuit tamat oqartussaaqataanerannik tunngaveqarlutik ingerlatsisut tapersersussallugit, inuit ataasiakkaat soqutigisaqatigiillu soqutiginnittut tamaasa aalajangersaasarnerni piviusumik peqataatinnissaat aqquutissuutissallugu.
- c. Killilersorneqanngitsumik isummersinnaatitaaneq, isummanik saqqummiussisinnatitaaneq, eqqissisimasumik katersuussinnaatitaaneq, peqatigiiffinnik pilersitsisinnatitaaneq allaassuteqartunillu isumaqarsinnaatitaaneq illersussallugit.
- d. Allaffissormikkut ingerlatsivinnut aamma eqqartuussivinnut tatisimaneqanngitsunut qularnaatsumik persaqquersuutaanngitsumillu apuussisinnaaneq atuutissallugu, matuma ataani avatangiisit innarlerneqarsimaneritut ulorianartorsiortinneqarnerinulluunniit illersornissaq taarsiussuteqarmissarlu eqqarsaatigalugit.
- e. Pisortat namminersortullu ingerlatsiviini tamani peqquserluttuliortamerit nungusassallugit.
- f. Najugaqarfinni inuiaqatigiit nukittorsassallugit avatangiisiminnillu isumaginittussatut pisinnaatissallugit, taamatullu aamma avatangiisinut akisussaaffik naalakkersuinikkut ingerlatsivinnut angusaqarluarsinnaanernut isumagisassanngortissallugu.

***14. Kingunissalimmik inuusaaseqarnissamut ilisimasat, pingaartitat
aamma piginnaassuseqarfiit atuartitaanermut ilinniaqqittarnernullu
ilanngutissallugit.***

- a. Kikkut tamaasa, ingammik meeqqat inuusuttullu, ilinniagaqarnissamut

- periarfississallugit, tassuunakkut kingunissalimmik ineriartortitsinissamut timalimmik peqataasinnaaqullugit.
- b. Ilinniartitaanerup kinguneqarluarnissaa ikorfartorumallugu eqqumiitsuliornermit, inunnut pinngortitamullu tunngasunik ilisimatusarnermit paasisimasat akuutinnissaat aqutissiutissallugu.
- c. Uumassuseqatigiiaat inooqatigiinnerullu iluani pissutsit unamminartui annerusumik qaammaasaqarfigileqqullugit tusagassiutit iliuserisartagaat annertusassallugit.
- d. Kingunissalimmik inooriaaseqarmissamut ileqqorissaarnerup anersaallu tungaatigut ilinniartitaanerup pingaaruteqassusia akuersaassallugu.

15. Uumassusillit suulluunniit ataqqillugillu sernigissallugit.

- a. Inuit akunnerminni uumasuutigisaminnut naakkittaatsuliortarneri pinaveersaartissallugit, uumasullu naalliutsitaannginnissaannut sernigissallugit.
- b. Piniarnermi, kiisartulersornermi aalisarnermilu uumasut nujuartat sakkortuumik, sivisuumik pisariaqanngitsumilluunniit naalliuttitaanissaraluannit semissussallugit.
- c. Uumasut assigiingitsut piniakkanut ilanngullugit pisarineqartoortartut ilangunneqartarneri innarlerneqartarnerilu sapinngisamik pinaveersaartissallugu imaluunniit unitsivissallugu.

16. Akaareqatigiinneq, nakuusinniginneq eqqissinerlu tunngavigalugit kulturimik piorsaaneg.

- a. Inuit akornanni, inuiaqatigiit iluini inuiaqatigiillu assigiingitsut akornanni paaseqatigiinneq, illersoqatigiinneq suleqatigiinnerlu aqutissiullugillu tapersersussallugit.
- b. Nakuusernikkut saqitsaannerit pinaveersaartinniarlugit periusissanik tamaginnik atuissalluni kiisalu aamma avatangiisinut tunngatillugu saqitsaannerit assortuunnerillu allat ingerlanerini anigorniarnerinilu suleqatigiilluni ajornartorsiutinik qaangiiniarneq atussallugu.
- c. Inuiaqatigiit isumannaallisaanermut tunngatillugu aaqqissuussaat sakkussakillisaaffigissallugit, allanut kamassaataanngitsumik taamaallaat illersornissamut atorsinnaalersillugit, aamma sakkutooqarnikkut periarfissat eqqissinermit atugassatut saatissallugit, eqqarsaatigaluguttaaq uumassuseqarfiit piorsaqqinnissaat.
- d. Atomip nukinganik qaartartuliat, uumassusillit toqunartut aamma atorlugit sakkussiat sakkussiallu allat annertoorsuarmik aseruisinnaasut piuncerutissallugit.
- e. Silaannarsuatta avataarsuatalu avatangiisinik eriaginninneq eqqissinerlu tunngavigalugit atorneqarmissaat qulakkiissallugu.
- f. Akuerissallugu eqqissineq tassaammat tamanik attuisoq, pilersinneqartorlu eqqortumik imminut, inunnik allanik, kulturinik allanik, Nunarsuarmillu iluamik pinninnermik aallaaveqartoq ataatsimullu isigalugu tassaasoq tamakku tamarmik kattullutik peqataaffigisaat.

AQQUTISSAQ SIUMUT

Oqaluttuarisaanerup ingerlanerani ataatsimut atugassaqtitaanitta aatsaat taama annertutigisumik piumaffigaatigut nutaamik aallartiffissamik ujarlernissatsinnik. Taamatut nutarterinissaq tassaavoq Nunarsuatta Siunissaa Pillugu Isumaqatigiissummi tunngavilersorneqartoq. Neriorsuut tamanna piviusunngortikkumallugu Isumaqatigiissutit nalilittut pingaartitai siunertaalu akuersaarlugillu tapersersortariaqarpagut. Taamaaliussagaanni eqqarsartaatsikkut uummatikkullu misigissutsinik allanngortitsinissaq pisariaqarpoq. Tamatumani nunarsuup ataqatigiinnera tamakkiisumillu akisussaassuseqarneq nutaamik qaammaasarilersariaqarpoq. Najugarisani, nunani, nunarsuup immikkoortuini nunarsuarlu tamakkerlugu nutartertuartumik inooqatigiinnissaq pillugu takorluugaq eqaatsumik eqqarsariaaseqarluta piorsassavarput atorlugulu. Kulturikkut assigiingissutsitta amerlangaassiat kingornussarsiararput eriagarluinnartoq,

kulturillu assigiingitsut takorluukkap piviusunngortinnissaanut namminneq immikkut aqqustissatik nassaarisariaqarpaat. Nunarsuarmiut akornanni isumasioqatigiinneq Nunarsuatta Siunissaa Pillugu Isumaqatigiisummik pilersitsisusooq itisilerlugulu annertusartariaqarparput, tassami iluumuussutsimik ilisimassutsimillu kipisuitsumik ujarlertuarneq annertuumik ilinniarfigisinnaagatsigu.

Inuunerup ingerlanerani akuttunngitsumik naammattuugassaasarpup pingaartillugit naleqartitat akornanni naalarulunnartorsiomerit. Taamaattoqartillugu arlaannik qinersinissaq ajornartorsiutaalersinnaasarpog.

Taamaalliluta aqqustissarsiortariaqarpugut assigiingisitaassuseq ataatsimoornermut naleqqussarniarlugulu, kiffaanngissuseqarneq ataatsimut iluaqutissanut naapertuuttunngortinniarlugulu taamatullu aamma qanimut anguniakkat ungasissumut anguniakkanut naleqquttunngortikkumallugit.

Inuit ataasiakkaat, ilaqutariit, soqutigisaqatigiit inuiaqatigiillu kikkulluunniit tamarmik immikkut pingaarluinnartumik pisussaaffeqarput. Eqqumiitsulionermi, ilisimatusarnermi, upperisarsionermi, ilinniagaqarfinni, tusagassiutini, niuernermi, peqatigiiffinni kattuffinnilu naalakkersuisunut attuumassuteqanngitsuni naalakkersuisunilu ingerlatseqataasut tamarmik kaammattorneqarput eqaatsumik periusilinnik siulersuisoqaqqullugit. Naalakkersuisut, innuttaasut inuussutissarsiutinillu ingerlatsisut akornanni suleqatigiinneq inuiaqatigiit kinguneqarluartumik siulersorneqarnissaannut pingaaruteqarluinnarpoq.

Nunarsuaq tamakkerlugulu inuiaqatigiissuit nutartertuartumik inooqatigiinnermik tunngaveqartut pilersikkumallugit nunarsuarmi inuiaqatigiit Naalagaaffiit Peqatigiinnut pisussaaffitik nutartertariaqarpaat, nunat tamalaat akornanni isumaqatigiissutit pioreersut naapertorlugit pisussaaffimminnik naammassinnissallutik kiisalu Nunarsuatta Siunissaa Pillugu Isumaqatigiisummi tunngaviusut piviusunngortinnissaat tapersorsorlugulu avatangisut aamma piorsaaneq eqqarsaatigalugit sakkussanik inatsisitigut pisussaaffiliisunik nunarsuarlu tamakkerlugulu atuuttussanik pilersitsissallutik.

Qanortoq nalitta eqqaamanegaatigiliuk inuunermik ataqqinninnerup kingumut eqcersagaqqinnera, nungukkiartuutaanngitsumik atuilluni nutartertuartumik inooqatigiinnissaq pillugu patajaatsumik aalajangersaaneq, naapertuilluarneq eqqissinerlu anguniarlugit sorsuutiginninnermik siuarsaaneq kiisalu aamma nuannaarluni inuunermik unnersiutiginninneq.